

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

6-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Umarov Sardor Yakubovich

QAYTA BIRLASHGAN GERMANIYA IQTISODIYOTI RIVOJLANISHINING ASOSIY JIHATLARI	12-16
--	-------

Atamuratova Dilafroz Rashidovna

XORAZM XALQ SOVET RESPUBLIKASINING ILK MATBUOTI: “INQILOB QUYOSHI”	17-20
--	-------

Mansurov Ulug‘Bek

XX ASRNING 20-50-YILLARIDA NAMANGAN SHAHRIDA SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDAGI MUAMMOLAR	21-24
--	-------

Umid Bekmuhammad, Sayyora Samandarova

XORAZMDAGI JADID MAKTABLARIGA OID TA‘LIM TASHKILOTLARI VA JAMIYATLARI	25-31
--	-------

Norov Shuhrat, Turatosheva Sadoqat

O‘ZBEKISTON YOSHLAR SIYOSATINING IJTIMOY, MADANIY VA TA‘LIMY SOHALARDAGI FALSAFIY ASOSLARI VA UNING MA‘NAVIY YETUK YOSHLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI	32-38
--	-------

Sultanov Samandar Mahmud o‘g‘li

QUYI AMUDARYO VA BUXORO-QORAKO‘L HUDUDI MANZILGOHLARINING MODDIY ASHYOLARDA AKS ETISHI	39-42
---	-------

Quranboyeva Sevinchoy

SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA XORAZM VILOYATI AHOLISINING UY-JOY QURILISHIDA IJTIMOY HAYOTNING AKS ETISHI (1945-1985-YILLAR MISOLIDA)	43-46
---	-------

Mamajanov Azizbek

SOVET HUKUMATI AGRAR SIYOSATINING O‘ZBEKISTON SSR IRRIGATSIYA TIZIMIGA TA‘SIRI (1950-1990-YILLAR).....	47-52
---	-------

Baxritdinov Jasurbek

AKADEMIK ABDULAHAD MUHAMMADJONOVNING O‘ZBEKISTONDA TARIX VA ARXELOGIYA FANLARI RIVOJIGA QO‘SHGAN HISSASI	53-57
---	-------

Aliqulov Ramazon

TOSHKENT VA FARG‘ONA VODIYSIDAGI DEHQON, CHORVADOR VA HUNARMAND AHOLINING MADANIY, IJTIMOY, SIYOSIY, IQTISODIY ALOQALARNING O‘ZBEK XALQINING ETNOGENEZIDAGI O‘RNI (QANG‘LI QABILASI MISOLIDA)	58-66
---	-------

Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li

1946–1990-YILLARDA QO‘QON SANOATINING TRANSFORMATSIYASI	67-74
---	-------

Tashqo‘lova Dilnoza Turaboy qizi

YANGI O‘ZBEKISTON VA XITOIY XALQ RESPUBLIKALARI IQTISODIY HAMKORLIGIDA “BIR MAKON-BIR YO‘L” TASHABBUSINING AHAMIYATI	75-78
---	-------

Jabborov Qaxramon Jaxongir o‘g‘li

JULIYA KOHENNING XVIII-XX ASRLARDA SEFARD YAHUDIYLARINING IJTIMOY HOLATIGA OID TADQIQOTLARI TAHLILI	79-83
--	-------

<i>Dilfuza Muxammadinova Nasretdinova</i> TA'LIMNING TARAQQIYOT YO'LI	84-89
--	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Ollanazarov Bekmurod</i> INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA INVESTITSION FAOLLIKNI BOSHQARISH: NAZARIYA, AMALIYOT VA XORIJIY TAJRIBA	90-100
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	101-107
<i>Tangirkulov Bekzod</i> TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	108-115
<i>Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li</i> TRANSPORT TIZIMINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI TIZIMI	116-125
<i>Ergashev Uyg'un Jabborovich</i> KAMERAL SOLIQ TEKSHIRUVI UCHUN ELEKTRON MANBASINING SHAKLLANISHI, SOLIQ TIZIMIDAGI QO'LLANILAYOTGAN DASTURIY MAHSULOTLARNING AHAMIYATI	126-131

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Nosirxo'jayeva Gulnora</i> AXBOROT VA "OMMAVIY MADANIYAT" XURUJINING DOLZARB MUAMMOLARI	132-136
<i>Panjiyev Suhrob</i> HAQIQATNING KOGERENTLIK XUSUSIYATLARINING YANGILANISHI	137-143
<i>Gadoeva Lobar</i> IJTIMOIY-FALSAFIY TADQIQOTLAR OBYEKTI SIFATIDA SOG'LOM TURMUSH TARZI .	144-148
<i>Djurayeva Nigora</i> SYSTEMIC ANALYSIS OF THE FORMATION OF COGNITIVE ASPECTS OF CONSCIOUSNESS OF THE PEOPLES OF CENTRAL ASIA	149-158
<i>Юлдашев Фаррух Абдурахманович</i> ПОНЯТИЕ ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМА И ЕГО СТЕПЕНИ ИССЛЕДОВАНИЯ	159-167
<i>Mengliqulov Umid Mamadiyevich</i> MILLIY IDENTIFIKATSIYA MASALASINING TARIXIY-DINAMIK VA ZAMONAVIY KONTEKSTDA TAHLILI	168-173
<i>To'xtarov Ismatulla Murodovich, Ergashev Ulug'bek Adxamovich</i> MAG'RIBNI MAFTUN AYLAGAN MUTAFAKKIR	174-178
<i>Toirov Ilhom</i> IJTIMOIY-MADANIY TARAQQIYOT: SIVILIZATSION ASOSLAR VA YO'NALISHLAR	179-183
<i>Farxodjonova Nodira, Ergashev Ibodulla</i> GLOBALASHUV SHAROITIDA MILLIY O'ZLIKNI SAQLASH VA JAMIYAT BARQARORLIGI: JADIDLAR MEROSIGA IJTIMOIY-FALSAFIY NAZAR	184-188

<i>Ergashev Ozodbek Baxodurovich</i> YUNON MANTIQ ILMINING ARAB TILIGA TARJIMA QILINISHI VA ISLOM FALSAFASIGA KIRIB KELISHI	189-194
<i>Fayziyev Xurshid</i> VOLTER VA BAG'RIKENGLIK GENEZISI	195-199
<i>Sattorova Shalola</i> MIRZO ABDULQODIR BEDILNING ASOSIY FALSAFIY G'OYALARI	200-203
<i>Taylyakova Feruzaxon Sultanovna</i> TADBIRKOR VAZIFALARI VA SHAXSIY SIFATLARI	204-207
<i>Sadullayev Sardor Saydiganiyevich</i> INSON VA SAN'ATNING ARTUR SHOPENGAUER TA'LIMOTIDA ESTETIK TAFAKKUR PRIZMASIDA TAHLILI	208-215
<i>Vaxobova Dilfuza Roziqovna</i> ABU ABDULLOH RUDAKIY ADABIY-FALSAFIY MEROSINI O'RGANISHGA SINERGETIK USULDA YONDASHUV	216-219
<i>Yuldashxodjaev Haydar Hashimxanovich</i> MUSOXONXOJA DAHBIDIY ASARLARIDA USTOZNING SHOGIRDNI TANLASH VA UNI TARBIYALASHDAGI FALSAFIY G'OYALARI	220-224
<i>Umurzaqov Axmadjon Maxamadovich</i> INSON E'TIQODIDAGI O'ZGARISHLARNING METODOLOGIK ASOSLARI	225-231
<i>Teshayeva Gulchehra Murodovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA SHAXSNING RAQAMLI JAMIYATGA TRANSFORMATSIYALASHUVI	232-237
<i>Yusupova Ranaxon</i> IJTIMOIY MUHIT TEXNOGEN SIVILIZATSIYA VA AHLOQ MASALALARI	238-241
<i>Sharipov Abdukhakimjon Ziyotdinovich</i> SHARQ VA G'ARB TAFAKKURIDA FAROVON HAYOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY TAHLILI	242-246
<i>Sultonova Shaxnoza</i> MUNAVVAR QORI MA'RIFIY-AXLOQIY QARASHLARINING FALSAFIY AHAMIYATI	247-251
<i>Dusmanov Sherzod Abduvaliyevich</i> JINOYATCHILIK – YOSHLAR AXLOQIY-MA'NAVIY BUZILISHLARINING MANBAI VA HOSILASI SIFATIDA	252-256
<i>Rajabboy Hasanov</i> FAROVON HAYOT MEZONI VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIGA TA'SIRINING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	257-261
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Boynazarov Zokir</i> TARIXIY YOZMA MANBALARDA SOMATIZMLAR VA INSON MANZARASI	262-274
<i>Yeshboyeva Matluba</i> MUHAMMAD YUSUF SHE'RLARI TARJIMALARIDA IBORALARNING BERILISHI ("KO'HNA QUDUQ" DOSTONI MISOLIDA)	275-279

<i>Azizaxon Rasulova</i> SINTAKTIK MAYDON KONSEPSIYASI VA UNING LINGVISTIK TALQINI	280-284
<i>Mamadkulova Kamila Abdukhaliqovna</i> THE IMAGE OF A LITERARY HERO OF THE "LOST GENERATION" IN THE WORK OF E.M. REMARQUE	285-290
<i>Naimova Parvina Rustamovna</i> ITALYAN VA O'ZBEK MULOQOT MATNI JARAYONIDA MULOQOTNING O'RNI VA AHAMIYATI. ITALYAN TILI VA O'ZBEK TILI VERBAL MULOQOT MATNIDA O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI	291-296
<i>Жабборовва Муслима Тохировна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ УНИВЕРСАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДЕЙСТВИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	297-301
<i>Xudoyberdiyeva Oyjamol, Jo'rayeva Komila</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QADRIYATLAR IFODASI VA ULARNING TARJIMA MUAMMOLARI	302-306
<i>Ostonova Ramziya</i> LEXIC-SEMANTIC FIELD OF CONSTRUCTION TERMINOLOGY	307-311
<i>Qarshiyeva Tamara, Nabiyeva Sharifa, Samadova Charos va G'aniyeva Inobat</i> AMERIKA VA O'ZBEK ADABIYOTI MISOLIDA «UYG'ONISH VA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH» TAMOIYILLARINING QIYOSIY TAHLILI	312-316
<i>Sumbul Muxammedova</i> XORAZM DOSTONLARIDAGI AYRIM HIKMATLI JUMLALARNING SODDA GAP TAHLILI BO'YICHA IZOHI	317-322
<i>Abduqodirova Zebo Qodirovna</i> XXI ASR TILSHUNOSLIGIDA YANGI YO'NALISH SIFATIDA EKOLINGVISTIKA	323-331
<i>Murtozayeva Zarina Muxtor qizi</i> BADIY ADABIYOTLARDA KONSEPT VA KONSEPTASFERA FAOLLASHUVINING NAZARIY ASOSLARI	332-335
<i>Abiyatova Muslima Maratovna, Abdirasulov Bahodir</i> AUDIOVISUAL TRANSLATION: SUBTITLING AND DUBBING CHALLENGES	336-343
<i>Kayimova Mohinur Salokhiddin kizi, Bakiyev Faxriddin</i> COMPLEXITY OF CULTURE-SPECIFIC UNITS AND SEMANTIC AMBIGUITIES IN TRANSLATION	344-350
<i>Rasulova Nigora Kurbonovna</i> MASHRAB IJODIDA MULAMMA' ASARLAR TADQIQI	351-356

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Djumaniyozova Dilfuza, Matnazarova Muhayyo</i> IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARINI HAL QILISHDA YURIDIK KLINIKANING AHAMIYATI	357-362
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Boburjon</i> KIBERHUJUMLAR NATIJASIDA SHAXSIY VA DAVLAT SIRLARIGA XAVF SOLISH	363-367

<i>Baymurotov G'ayrat Panjiyevich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUNCHILIK TASHABBUSI HUQUQINI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY ASOSLARI	368-376
<i>Esanova Shaxnoza</i> JINOYATGA TAYYORGARLIK KO'RISH VA SUIQASD QILGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKKA OID RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	377-383
<i>Abduvaliyev Murodillo</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUN BO'YICHA MEROS HUQUQINI TARTIBGA SOLISHNING XUSUSIYATLARI	384-388
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> TASVIRGA BO'LGAN HUQUQ: ANGLIYA VA NYU-YORK QONUNCHILIGI QIYOSIY TAHLILI	389-395
<i>Ismaylov Raxat</i> HUQUQNI SHARHLASH JARAYONINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Nabiyev Muhiddin</i> INSON HUQUQLARI BO'YICHA MILLIY INSTITUTLAR FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI	403-406
<i>Kabulov Xojabay, Dauletbaeva Aynur</i> SHAXS SHA'NI VA QADR-QIMMATINING HUQUQIY HIMOYASI VA UNI BUZGANLIK UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK ASOSLARI	407-412
<i>Utebaev Salamat, Kalbaeva Eldora</i> VOYAGA YETMAGAN YOKI MEHNATGA LAYOQATSIZ SHAXSLAR MODDIY TA'MINOTINING HUQUQIY ASOSLARI VA UNI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK	413-418
<i>Begatov Jasurbek Numonjanovich</i> MEHNATGA OID MUNOSABATLARDI KAMSITISH UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK MASALALARI	419-432
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	433-441
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Gayupova Saodat Xamidovna</i> INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA ZAMONAVIY TALABA SHAXSINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	442-446
<i>Akimova Jumaxan, Isakova Malika</i> FIZIKA VA ASTRONOMIYANI O'QITISHDA STEAM TA'LIM TIZIMINING AHAMIYATI ...	447-452
<i>Абдуллаева Мавжуда Эргашевна</i> СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ПРОФИЛАКТИКЕ РАСПРОСТРАНЕННЫХ ДЕТСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ: МЕТОДИКА ПРИМЕНЕНИЯ ПРОГНОСТИЧЕСКИХ КАРТ	453-460
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MULTIMEDIA – MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA BILINGVAL KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA	461-464

<i>Xidirova Durдона Muxtorovna</i> SINERGETIK TA'LIM VA O'QUVCHI-QIZLARNI IJTIMOIIY-MADANIY MUNOSABATLARGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	465-469
<i>Yazdonov Ulug'bek, Rashidova Madina</i> YOSHLARDA KASBIY BILIM VA KO'NIKMANI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIIY KONSEPSIYALARDA ILGARI SURILAYOTGAN TA'LIMOTLAR	470-479
<i>Elmuratova Zamira</i> INTERACTIVE METHOD IN TEACHING ENGLISH	480-484
<i>Karimova Nilufar Ummatqul qizi</i> SOFT SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES: BASES OF IMPROVEMENT OF STUDENTS' INTERPERSONAL AND COGNITIVE SKILLS	485-490
<i>Adilov Shodiyor</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA DIZAYN FANLARINI INTEGRATSIYALASHDA "G'OYALARNING LOYIHALA" USULI	491-496
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> ПОНЯТИЕ «ДУХОВНЫЙ ГУМАНИЗМ» КАК ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕЕ КАЧЕСТВО ГУМАННОГО ПЕДАГОГА	497-500
<i>Abdurazzaxov Abdurasul</i> SPORT-SOQ'LOMLASHTIRISH TURIZMI ASOSIDA TALABALARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	501-506
<i>Ergashev Tolif</i> O'QUVCHILARNING KARTOGRAFIK BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHDA MATEMATIKA VA GEOGRAFIYA FANLARI INTEGRATSIYASINI TA'MINLASH	507-515
<i>Gaziev Baxromjon</i> CHAVANDOZLARNING JISMONIY VA TEXNIK-TAKTIK HARAKATLARINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	516-523
<i>Madaminova Mavjuda Erkinovna</i> TALABALARNING TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	524-529
<i>Kamalova Dilnavoz, Sattorova Aziza</i> FIZIKAVIIY MAYATNIK ORQALI OG'IRLIK KUCHI TEZLANISHINI ANIQLASHDA TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	530-535
<i>Sobirova Saida Otabekovna</i> KASBGA YO'NALTIRISHNING ZAMONAVIIY MODELLARI	536-542
<i>Haqberdiyev Baxtiyor, Sotiboldiyev Amiriddin, Abdumutalibov Oyatillo</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA TASVIRIIY SAN'AT, ARHITEKTURA VA DIZAYN (TEXNIK VA SAN'AT) FANLARINI O'ZARO INTEGRATSIYALASH	543-546

Received: 16 May 2025
Accepted: 1 June 2025
Published: 15 June 2025

Article / Original Paper

THE TEACHER'S PHILOSOPHICAL IDEAS ON CHOOSING AND EDUCATING A DISCIPLE IN THE WORKS OF MUSOKHANKHODJA DAHBIDI

Yuldashkhodjaev Haydar Hashimkhanovich

Head of Department, Associate Professor,
Candidate of Historical Sciences,
New Age University

Abstract. The article examines the unique approaches to interpreting the concept of mentor and student Musakhan Dahbidi, a prominent representative of the Naqshbandi-Mujaddidiya order. In his works, Dahbidi widely covered the issues of the "perfect man", "perfect society", "imperfection", "maturity", "creation of man" in the teachings of Naqshbandiya. The status of pir-sheikh is also one of the aspects that the scholar pays special attention to, and he calls this level "the most perfect status".

Keywords: mentor, disciple, pir, murid, perfect man, inspiration, perfection, miracle, pious, education, spiritual upbringing.

MUSOXONXOJA DAHBIDIY ASARLARIDA USTOZNING SHOGIRDNI TANLASH VA UNI TARBIYALASHDAGI FALSAFIY G'OYALARI

Yuldashxodjaev Haydar Hashimxanovich

Yangi asr universiteti kafedra mudiri,
dotsent, tarix fanlari nomzodi
E-mail: haydarxon69@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada Dahbidiyning o'z asarlarida Naqshbandiya ta'limotidagi "komil inson", "komil jamiyat", "noqislik", "kamolot", "odamning yaratilishi" masalalari keng yoritilgan. Naqshbandiya-mujaddidiya tariqatining yirik vakili Musoxon Dahbidiy tomonidan ustoz va shogird tushunchasining talqin etilishidagi o'ziga xos yondashuvlar haqida so'z boradi. Shuningdek pirlilik-shayxlik maqomi mutasavvif alohida e'tibor qaratgan jihatlardan bo'lib, u bu darajani "eng mukammal maqom" deydi.

Kalit so'zlar: Pir, murid, komil inson, ilhom, kamolot, ustoz, shogird, mo'jiza, ma'naviy tarbiya, taqvodor, tarbiya.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I6Y2025N35>

Musoxon Dahbidiy murid tarbiyasida suhbatning ahamiyati haqida to'xtalib, uning nafs bo'lmasligi va qazosini bajarish qoidalarini ochib bergan. "Suhbatda nimaiki favt bo'lgan bo'lsa, unga qazo bo'lmaydi (yo'q), ya'ni nafs suhbatda qatnasha olmadi, deylik, unga suhbatni qazosi (o'rnini to'ldirish) shart emas" [1,-b. 114].

Birinchi qoida tadbir. Ya'ni, avom nazaridan tashqarida bo'lish, Haq tomonga qaytish, xosdan berun bo'lmoq, Allohdan boshqa barcha asmo qaydidan (kishanidan) xalos bo'lmoq.

Ikkinchi qoida zuhddir. Ya'ni, dunyoviy narsalar va unga taalluq bo'lgan orzulardan, molu izzatu johdan va nomusdan tashqarida bo'lmoq (voz kechmoq) dir.

Uchinchi qoida tavakkuldir. Ya'ni, tiriklik uchun zarur bo'lgan barcha asbob vositalaridan xoli bo'lmoq.

To'rtinchi qoida qanoatdir. Ya'ni, nafsoniy orzulardan va hayot ne'matlaridan voz kechishdir-kechmoqdir (yuz o'girmoq).

Beshinchi qoida sabrdir. Ya'ni, nafsoniy rohat va farog'atdan chetlanish, nafsni ibodat muhabbati bilan jilovlash va mujohada bisotida (gilamida) sobit qadam bo'lmoqdir.

Oltinchi qoida uzlatdir. Ya'ni, xalq bilan birga bo'lishdan voz kechish (shayxi komili mukammal suhbatidan bundan mustasnodir).

Yettinchi qoida zikrdir. Ya'ni, mosivallohning yodga olishdan xalos bo'lmoqdir.

Sakkizinchi qoida muroqabadir. Ya'ni, matlub huzuriga ko'z tutishdir.

Necha ko'z tutdim yo'lingga, qilmading bir iltifot,

Oh kim, valingda yurganlarda armon bormikin [2, -b. 37].

To'qqizinchi qoida rizodir. Ya'ni, mahbub rizosi uchun o'z rizosidan voz kechishdir. "Taxalliqu bi axloqilloh" shundan iboratdir.

O'ninchi qoida tavhiddir. Ya'ni, "Lo iloha illalloh" (kalimasi bilan) Haq taolo vahdoniyatiga e'tiqod qilmoqdir [2, -b. 39].

Chi xush guft on xiradmandi suxandon,

Ki ro'y az so'xbati nodon bigardon,

Daraxti nafsi nodon bar naylorad,

Huzurash juz ba dardisar naylorad [3, -b. 41].

Mazmuni: Aqlli so'z egasi nodon kishi suhbatidan yuz o'girishi kerak deb juda to'g'ri aytilgan. Nodon odam nafsining daraxti chegarani bilmaydi, shuning uchun ham u bilan bo'lish bosh og'rig'idan tashqari hech nimani keltirmaydi. Bahouddin Naqshbandning "Bizning tariqatimiz suhbatdir" hikmatli so'zidagi xos kishilar suhbatini ixtiyor etish zarurligi g'oyasini shakllanishi negizida Amir Kulolning hamsuhbatga e'tiborli bo'lish o'gitlaridir.

Musoxon Dahbidiy muridning odobi haqida keltirib, ko'proq yaxshi amallar bajarish kerakligi bag'rikeng bo'lishlikni ta'kidlaydi. "Agar muriddan biror gap yoki biror fe'l sodir bo'lsa-yu, unda savob ehtimoli bo'lmasa, faqatgina shu noto'g'ri ehtimol bilan muridga xitob va mulohaza qilmoq joiz emas. Agar begonadan biror ish sodir bo'lsa-yu unda xato ehtimoli bo'lsa, biror savob ehtimoli bilan uni savobga aylantirmoq lozim bo'ladi. Binobarin, mo'min birodarga nisbatan husni aqida tutmoq o'sha mo'minning tahzibi va takmish uchun muhimdir. Va ajnabiyyai (begonalik) man qilingandir. Aks holda ranjish va adovatga sabab bo'ladi. Bema'nilik bilan shug'ullanishdir" [2, -b. 62].

Mutasavvif ta'limotidagi bag'rikenglik botiniy, ichki bo'lib, rasmiy, soxta, tashqi bag'rikenglikdan ustun va afzaldir. Bu ta'limotda o'zga qarash va rang-baranglik tabiiy deb qabul etiladi, tan olinadi, ularga befarq munosabatda bo'lmasdan undagi Go'zalliklardan bahra olinadi, e'tiborli bo'ladi. Shu bilan birga Ilohiy mohiyatni ko'rib, o'zligini saqlash, o'z urf-odat va e'tiqodida qolish ham tavsiya etiladi. Chunki unda har bir mavjudotning o'z o'rni va o'z vazifasi borligi ta'kidlanadi.

Xo'ja Ahror Valiy fikricha, agar yosh bolani bir donishmand bilan podshoh majlisiga hozir qilsalar, podshohning hashamati va azamati (ulug'ligi) tufayli. Va takabburlari oshib ketganligidan o'sha bola bilan gaplashish va mashg'ul bo'lishiga moyl qiladilar. Parvardigorning xos bandalariga ham hidoyat yo'li yaqindir. Va qurb musaxxardir. Chunki parvardigor qariybul. hudodir jalla va alo [2, -b. 63].

Musoxon Dahbidiy murid odobi haqida quyidagi fikrni keltiradi: "Agar murid adab qoidalarining ba'zisiga rioya qilishga o'zini mukassir deb hisoblasa, kerakli darajani ado

etishdan o'zini o'jiz deb bilsa, taqsir (nuqson) balosidan qutulishi uchun sa'y-harakat qilgan va "mo yamag'iy" darvozasiga yetgay. Agar sa'y bilan ham uning uddasidan chiqqa olmasa, ma'zurdir. Ammo taqsiri (kamchiligini) e'tirof etmay (tan bermay) iloji yo'q. Agar Xudo saqlasin, odobga rioya qilmasa va o'zini muqassir(nuqsonli) deb bilmasa, bu buzrukvorlarning barokatidan ham mahrumdir. Bayt:

Onki u ro'e ba bedhudi nadosht,
Didanbi ro'yi nabiy sudi nadosht.[2, -b. 64].

Mazmuni:

Qalb ilmlarining nozik jihatlarini o'rganish bilan hikmat buloqlari qaynab chiqadi. Ammo (quruq) ta'lim bilan bunga erishib bo'lmaydi. Balki, mujohada va muroqaba bilan, zohiriy va botiniy amallarni qo'shish bilan, uyg'oq qalb va musaffo fikr bilan, xilvatda Alloh taologa yuzlanish bilan cheksiz va son-sanoqsiz hikmat yuzaga chiqadi. Bu esa, ilhomning kaliti va kashfning manbaidir. Qanchadan-qancha ta'lim oluvchilar borki, ta'lim olish muddati uzun bo'lgani holda, eshitgan ilmiga bir kalima bilan ham qo'shimcha qilishga qodir emasdir. Ta'lim olishda muhim narsalar bilangina cheklanuvchi hamda amal va qalb muroqabasiga jiddiy kirishuvchi qanchadan-qancha kishilar borki, Alloh taolo unga oqillarning aqlarini hayratda qoldiruvchi hikmat sirlarini ochib beradi. Shuning uchun ham Rasululloh (s.a.v.): "Kim bilgan ilmiga amal qilsa, Alloh taolo uni bilmagan narsalarining ilmiga voris qiladi" deganlar.

Mutasavvif tomonidan ilgari surilgan halollik va oliy himmatlilik haqidagi fikrlar hozirgi yangi O'zbekistonda Uchinchi Renessansni barpo etishda, yoshlarni ilmi, ma'rifatli qilib tarbiyalash hamda halol rizq topishga muhim ahamiyatga ega.

Dahbidiy fikricha, murid pir tavajjuhi barokatidan fano va baqo martabasiga yetadi. Ilhom yo'li va farosat tariqa unga zohir bo'ladi. Pir uni Musallam tutadi va uning kamoliga guvohlik beradi. Ul muridda shunday hodisa ro'y berishi mumkinki, ba'zi ilhomiy ishlarda pirga xilof yo'l tutadi va o'z ilhomi taqozosiga ko'ra amal qiladi. Garchi pir nazdida o'sha xilofga murid o'zi mutahaqqih bo'lsa-da (chunki bu payt murid pirga taqlid doirasidan chiqqan bo'ladi) uning haqida taqlid qilmoq xatardir. Payg'ambar 'alayhi va 'alayhimus-salot cat-taslimot ijti hod ishlarida va boshqa ahkomlarda ul sarvarga xilof qilganlar va ba'zi vaqtlarda azhoblar tomonidan savob ishlar ham zohir bo'lgandir. "Kamo lo yaxfiy 'alo arbobil-ilm" [4, -b. 21].

Musoxon Dahbidiy shogird ustoz bergan ilmiga amal qilmasa kamolot darajasiga erishmasligini keltiradi: "Bas, ma'lum bo'ldiki, pirning fikrlariga teskari ish qilish, yoki pirning fikrlariga to'liq qo'shilmaslik komillik martabasiga yetishgan muridga mumkindir. Buni adabsizlik deyilmaydi, balki bu yerda ham adab bor. Payg'ambar as'hoblari kamoli adab bilan muaddab bo'lgan edilar. Taqliddan boshqa ish qilmagan edilar. Ijti hod martabasiga erishgandan so'ng Abu Yusuf kabi olim Abu Hanifaga taqlid qilmog'i xatodir. Chunki u o'z fikriga ega olim bo'ldi, faqih bo'ldi, shuning uchun ustoz) Abu Hanifa ra'yiga emas, o'z ra'yiga qarab ish ko'rishi odobsizlik bo'lmaydi. Imom Abu Yusufdan bir mashhur so'z keltirilgan: "Men Abu Hanifa ya'ni ustozim bilan Qur'onning maxluq yoki maxluq emasligi borasida olti oy bahs-munozara qildim". Eshitgan bo'lsang kerakki, ilmning rivoji fikrlar xilma-xilligi bilandir. Agar bitta fikrda qolsang, rivoj paydo qilmasang qachon yuksalish va kamolotga erishasan. Ammo ustozlar, avvalgilarning fazilati, ustunligi saqlanib qoladi. Bu bora Payg'ambar s.a.v.ning: "Ummatimning avvalida yaxshilik bormi yoki oxiridami bilmayman" – degan hadislaridir [5, -b. 14].

Demak, ilmni egallashdan maqsad, yodlash, xotirada saqlash, boshqalarga bilimligini namoyon etib riyo ahli bo'lib qolish emas, balki ilmga amal qilib, uni vujudga singdirib, uch yuz oltmish hujayra va tomirlarga aylantirib, holatni o'zgartirish lozim ekan.

Bu yerda yana shuni anglash lozimki, bilim asta – sekin holatga aylanadi. Bunga uzoq muddat, riyoziyat, mehnat kerak. Siz nimani qabul qilishga tayyor bo'lsangiz, holatingizga munosib ilm beriladi. Maxdumi A'zam Muso Allohdan jamolingni ko'rsat deb aytganida, Alloh Tur tog'iga nazar qilgani va u pora – pora bo'lgani va hali Muso bunday yukni ko'tarishga qodir emasligini aytganini misol keltirish bilan, ilmni asta – sekin berilishini aytadi.

Sayyodi azal, ki dona bar dom nihod,
Sayde bigiriftu odamash nom nihod.
Har nekiyu badie, ki meravad dar olam,
Xud mekunadu, bahona bar on nihod [5, -b. 15].

Mazmuni:

Azal ovchisi (Haq) domga donni qo'ydi,
Ovni oldi-yu, unga odam deb ism qo'ydi.
Olamga keladigan har yaxshilik va yomonlikni,
O'zi qiladi-yu, bahona deb uni aytadi.

Musoxon Dahbidiy fikricha, haqiqiy ustoz shogirdini kamolga yetkazishda ruhini turli holatlarga solishini keltiradi. "Bilginki, debdurlar Pir tiriltiradi ham o'ldiradi ham. Bu ikkisi shayxning zaruriy xislatlaridandir. Tiriltirishdan murod ruhni tiriltirishdir, hissiy emas. Shuningdek o'ldirmoqdan ham maqsad hissiy emas, balki ruhiy o'limdir. Hayot va o'limdan murod fano va baqodirki, (shayx) valoyat va kamol maqomiga yetkazadi va muqtado shayx Alloh subhonahu izni bilan bu ikki amrga kafil bo'ladi. Bas, shayxga mazkur tiriltirish va o'ldirishdan boshqa iloj yo'q. Hissiy hayot va o'limga shayxlik mansabining aloqasi yo'q. Muqtado shayx kahrabo-magnit hukmidir. Kim u bilan munosabatda bo'lsa, xas-xashak singari unga tomon intiladi va o'z nasibasini undan topadi.

Musoxon Dahbiydiy fikricha, tolibi ilm haqiqatga hamda kamolotga yetishida halol va harom chegarasini bilishi kerak. "Ey iymon keltirganlar, Alloh taolo sizlarga halol qilib bergan narsalarni haromga chiqarmang, va haddan oshmang" oyatidagi "haddan oshmoq"ni ikki ma'no bilan tafsir qilgandirlar. Birinchisi shuki, halol narsalarda haddan oshib ketib, chegaradan chiqib va tajovuz qilmasinlar va harom narsalarga o'tib ketuvchilardan bo'lmasinlar. Boshqa bir ma'nisi shuki, halol narsalardan ham o'zlarini tiyadigan bo'lsalar, batamom, nafslari uzgan holda qilsinlar. Halo narsalardan uzoqlashish, voz kechishda xuddi muharramotlardan ehtiyot bo'lishdek bilsinlar. So'fiylar yozibdurlar: "Halol taomni oz bo'lsada ko'p va shubhali taomdan afzal biladilar" [6, -b. 53].

Mutasavvif ta'kidlashicha, muridning malakasini oshirishda shariat, tariqat, ma'rifat hamda haqiqat ilmlarini o'zlashtirishi muhim ahamiyat kasb etadi. "Shariat, tariqat va haqiqat bir ma'nidir. Shundan tamsil qilibdilarki, yolg'on gapirishi nomashru ishlardan biridir. Tilga ehtiyot bo'lish shariatdir, yolg'onning dag'-dag'asini (taammul bilan) dildan yiroq qilish tariqatdur, dilga biror xil yolg'on kelmasligiga erishish haqiqatdir. Shariat, tariqat va haqiqatning maqsadi ushbu malaka husulidir" [7, -b. 19].

Mutasavvif fikricha, murshidni chalg'ituvchi narsalardan xalos qilishning yagona yo'li mukammal pirdir.

Chorai daf'i xavotir suhbatu pirastu bas,

Raxna dar yajuj bastan xosai Iskabdar ast [8, -b. 11].

Mazmuni:

Musoxon Daxbidiy xojagon tariqati pirlarida barcha mukammallikka xos belgilar mavjudligi tufayli “silsilatuz-zahab” oltin silsila (zanjir) ga kirganligini keltiradi.

Mutasavvif fikricha, xojagon tariqati pirlari ilohiy hoziq tabiblardir. Ziddiyatlarni muolaja qilib, har kishining iste’dodiga yarasha dil oynasiga sayqal beradilar, toki dil ko’zgusi g’ayr zangi bilan xira tortmagay, mujalla va musaffo bo’lgayki, unda ilohiy jalol va jamol zohir bo’lsin. Go’yo oldiga bir to’da bemorlar keltirilgan hoziq tabibdek ularning kasaliga yarasha parhez va dori-darmon buyuradilar. Agar hamma bemorga bir xil parhez va dori buyuradigan bo’lsa, u o’sha jamoatning halokatini ko’zlab ish tutgan bo’ladi. Chunki mazoj va kasallik turlichadir. Har bir maraz (kasallik) va majoz (mijoz)ga munosib davo belgilamoq zarurdir. Shuningdek toliblarning iste’dodi ham turlichadir. Bu toifai ‘alayh ham go’yoki ilohiy hoziq tabiblardir. Har kimga iste’dodiga yarasha parhez buyuradilar”.

Inson dunyoda faqat mavjud bo’lib qolmasdan, balki u o’z – o’zini anglaydi, o’zi yashayotgan dunyoni biladi va unga ta’sir qiladi; dunyoni va o’zini o’zlashtirib, o’zgartirib boradi; ma’naviy ijodiyotda ishtirok etadi. Inson bunda, avvalo o’z borlig’ini bilish uchun, o’z borlig’i uchun qayg’uradi. U bir butun borliq tizimida o’zining ziddiyatli rolini anglab olishi, o’z borlig’i va dunyo borlig’i oldida o’z mas’uliyati, javobgarligini sezishi, his qilishi muhimdir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Мусохон Дахбидий. Зубдат ал-ҳаққ’иқ. – Т.: ФА ШИ. Қўлёзма, инв № 6576/І. – В. 114 Б.
2. Наврўзова Г.Н. Хожа Баҳоуддин Нақшбанд ҳаёти ва маънавий мероси. – Тошкент: “Фан”, 2021. – Б. 64.
3. Дахбидий Мусохон. Навадир ал-Маориф. – Тошкент: ЎзР ФА ШИ қўлёзмалар асосий фонди, инв. № 542/1. – В.48А-48Б.
4. Рисола - йэ вужудия. – 28 в.
5. Абдул - Холиқ ал - Ғиждувоний. Васиятнома. -Т.: Ғафур Ғулом. 1993. – 15 б.
6. Алиқулов Ҳ. Абу Наср Форобийнинг ижтимоий-маънавий мероси. – Т.: NOSHIR, 2013. – Б. 76.
7. Тафсири Яъқуби Чархий. – Б. 68.
8. Ўзбекча таржимаси. Тафсири Ҳилол. 2006. дан олинган.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).